

MIENIE (133) *sb n*

mienie (131), **mianie** (2) *BartBydġ, Calep.*

-e- (123), -ę- (8).

mię- (21), mié- (1) *KochWr*; -é (7), -e (1); -é : -e *KochFr* (1 : 1); *a z tekstów nie oznaczających pochyleń lub oznaczających niekonsekwentnie.*

sg *N* mienié (30); -é (3), -e (1), -(e) (26); -é *MurzHist, Calep*; -é : -e *KochFr* (1 : 1). \diamond *G* mieniã (39). \diamond *D* mieniu (12). \diamond *A* mienié (36); -é (4), -(e) (32). \diamond *I* mieni(e)m (2) *BielSpr, CzahTr*, mienim (2) *BielKron, SkarKazSej*. \diamond *L* mieniu (12).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w,

1. Rzeczownik od „mieć” (12) :

a. Posiadanie na własność; hábitio Calep, Cn; habentia Cn (5) : Modi dicendi, obiczaye gadanya [...]; modi habendi, myanya *BartBydġ* 92; *Calep* 469a.

mienie czego (1): KV vřtrzezeniu zmyřlenia/ które przytrafiã ťie bydź około mienia ořiadłõci/ vřtãwiamy nã potym *SarnStat* 72.

Wyrazenie: »żãdza mienia« (1): Złec zãprawdę złoto iest/ ábowiem im go kto nawięcey ma/ tym więcey żãdzą mienia rozmnaża [*habendi cupiditate augmentatur*]. *HistAl* K5.

α. Władanie, panowanie (1) :

Wyrazenie: »chciwość mienia [czego]« (1): Acżkolwiek tedy niemamy ťię tego dopuřczãć/ żeby ábo chciwość mienia [*cupiditas habendi*] / y rozřzyrzãnia pãńřwã / ábo też chciwość sławy y zacnoř / do wojny nas pobudzã miãłã *ModrzBaz* 108.

b. Znajdowanie się w stanie fizjologicznym [kogo, czego] (3) :

Wyrazenia: »mienie dzieciãtka (a. dziecięcia)« = *urodzenie* (2): iako ťã tarnki, żoładz / [...] y inřze rzeczy kthore ťã barzo řzkodliwe brzemienny Niewieřcie: dla łãcznego mienia y porořdzenia dzieciãtka. *FalZioł* V 18b; *Abortum inferre*, Być przicinã mienia martwego dźcieięciã. *Mącz* 269a.

»mienie tych rzeczy« = *menstruacja* (1): á potym onymże zielem [...] okładay ciepło dymiona y macicę / ábowiem to řprawia ku mieniu tych rzeczy. *FalZioł* I 32c.

c. Uważanie, trakowanie (2) :

Wyrazenie: »ni zac [= za nic] mienie« = *łatwość, niewymuszenie* (2): á thã zmyřlona niedbãłõć / ábo (iż tho tãk przekrzcżę) nizaczmienie / żeby vmiięętnõć pokrywãłõ / y pokãzowãłõ tãk ludziom / iż ono czo człõwiek czyni / łãmo mu tãk płynie / á iãko zã dar / bez wřzelãkiey pracey / y zdobywãnia przycbodzi. *GórnDworz* E7, E8.

Szereg: »niedbãłõć abo ni zac mienie« (2): *GórnDworz* E7, E8 *cf Wyrazenie.*

d. Wyrazenia o znaczeniu precyzowanym przez rzeczownik zależny (2) :

»mienie pieczej« = *dbanie, staranie się* (1): tãk teř y dźiřia zdrowie duřne bierzą ludzie / nie przes pracã iãkã / [...] nie przes modlitwy / nie przes mienie pietzey o lepřzy mżywoćie *KrowObr* 57.

»mienie w podciwořci« = *szanowanie* (1): Reverentia, Czczenie / wrazenie / mienie w podciwořci. *Mącz* 485a.

2. To, co się posiada, majątek, bogactwo, dochody; res Mącz [w tym: czyje (6); zawsze pron poss] (62) : *RejRozpr* D3; może łãm siebie przy zdrowiu i dořtoieñřtwu a dźiatki i żõnkę przy mięniu zořtawić /

tylko słow kilka przemowiłszy *MurzHist* D; Zbawicielem go tylko przezwiłkiem nazywać/ ále przedie/ pracom swoim/ pietzy swoiey/ vtzyнком dobrym swoim [...] y mieniu ktemu/ zbawienie swoie przypifowác? *KrowObr* 57v.

W połączeniach szeregowych (6): *Mącz* 353a; thák/ [...] iż y bogáctwá fwe/ y gołpodárftwá fwe/ j wżytko dobre mienie fwe byli opuścili: [...] iedno tylko wżytki myłli fwe y fercá fwe ktemu byli przyłožyli/ iákoby byli náleżli drogę zbawienia swoiego *RejPos* 23; *RejZwierc* 219v; *BielSpr* b3v; Bo dobre mienie Perły/ kámienie/ Tákże wiek młody/ Y dar vrody/ Mieścá wyfokié/ Władze szérokié/ Dobré fą: ále Gdy zdrowie wćále *KochFr* 118; *CzahTr* [D]v.

W charakterystycznych połączeniach: wielkie mienie; porządek mienia, zebranie; mienia dostawać, naby(wa)ć (2), nie szukać (2), odstąpić; pomagać ku mieniu; kazić mienie, mie(wa)ć (4), opuścić (3), (u)tracić (4); pracować o mienie, starać się (2), troszczyć się; opatrzeć mieniem (2); na mieniu obrazić; przy mieniu zostawić.

Zwroty: »w mieniu gorszyć się, zginać« = (z)ubożać (1 : 1): Człowiek ieden Bogá fwego/ Miał w fwym domu drzewiánego Ktorego więc częłto żadał/ By mu też co dobrego dał. Ale im go więcej proził/ Tym fie więcej w mieniu gorzył. *BierEz* I; *RejWiz* 3v.

»k(u) mieniu przyść (a. przychodzić)« = wzbogacić (wzbogacać) się [szyk zmienny] (4): iáko ci żołnierze [...] Ták fie prętko wzbogáciłi/ Chocia nie wiele walczyli. A ia ták ciężko kopáiąc/ Wiecznie rolę przewracáiąc: Będąc ták pilny w oraniu/ Nie mogę przyść k dobre^{mv} mieniú. *BierEz* P2; *ForCnR* C3v, D3v; *KochWr* 32.

Wyrażenia: »chciwość, chuć, pragmenie mienia; poządliwość ku mieniu« (2 : 1 : 1; 1): *March*¹ *Wiet* AV; iż to wżytko małz z rády á s pomocy onego márnégó á omylnégó krolá y kfiążeciá fwiátá tego/ ktory nigdy widząc myłł twá nie zámiełzka podułzczać w tobie tym więłzey poządliwości ku temu dobremu/ ácz krotkiemu/ mieniu twemu *RejPos* 326; *SkarŻyw* 284; ftąd znáczno bywa/ że nie P. Bog tákowe Małżonki/ ále chuć docześne⁹⁰ mienia/ łákomstwo/ álbo fám dyabeł [...] złącza. *WerKaz* 303; *OrzJan* 55.

»dobre, lepsze mienie« (50 : 1): *BierEz* I2, P2, S2v; *ForCnR* B, C3v; *RejRozpr* B4v; A dziwne to dobre mienie Wyodłó Ludzi wzałlepienie. *RejKup* c8v; *Diar* 77; *KrowObr* 132; Ach nieftotyłz/ drogiełz to nędzne dobre mienie. *RejWiz* 193v, 3v, 72v, 193; *RejZwierc* 129v, bb; *BielKron* 79v, 367v; *KochZg* A4v; (marg) Złe ieft dobre mienie nád wolá Páńłką. (-) chocia ybyś czego nábył/ odłtępuiąc od woley iego/ nigdy tobie tho ku dobremu końcowi przydż nie może. *RejPos* 39v; iż w imię twoie dam przecż [= precz] poł dobrego mienia fwego *RejPos* 351v, 23, 326; *HistLan* A2; *RejZwierc* 69, 102, 106v, 111v, 114 (8); *BielSpr* b3v, 47v; *KochPs* 6; *SkarŻyw* 74, 238, 284, 312; dał [mu Bóg] táki vmyłł/ że ná fwym przełtawa/ A dla lepłzégó mięnia w trudnołć fię niewdawa. *KochFr* 45, 118; *KochDz* 104, 105, 106; *KochMRot* A3v; Nie mógl fye chleba náieść/ nędznik w dobrym mieniu *KochPieś* 36; *KochWr* 32; *ZawJeft* 37; *CzahTr* [D]v; *SkarKazSej* 668b; *KlonFlis* E; *KlonWor* **.

»doczesne mienie« (2): A nie zwięzuy myłli ni fumnienia Prze mały kęś docześnego mienia *RejJóz* Q 4; *WerKaz* 303.

Szeregi: »mienie a chociaj i (albo) bogactwo« [szyk 1 : 1] (2): *March¹Wiet* Av; Abowiem dobre mienie/ á chociaj y bogácztwo pobożne/ trudnoć to złym názywać/ boć tho łą dáry Boże *RejZwierc* 69. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»pieniądze i mienie« (1): Ktoż fą zle vczinki a grzrchi [!] przeciw temu przikazaniu bożemu. (–) pokładać łwą nadzieię w łtworzeniu iego/ krom pana boga łtworzićciela łwe⁸⁰/ iako łą pieniądze/ y mięnie moczońc zdrowość *SeklKat* D4. [*Ponadto w połączenia szeregowym 1 r.*].

»prowenty i dobre mienie« (1): Ale kto dla prowentow y dobrego mienia/ łzáffowanie dułz ludzkich bierze/ [...] nie tylo Bożey miłości znáku wfobie nie ma/ ale łprołnym naymitem y łwiętokraycą fię łtaie. *SkarŻyw* 238.

»skarby i dobre mienie« (1): Bo Pan Bog [...] dawa też temu który iego drogámi nie chodzi fortunę w zebrániu łkárbow y dobrego mienia/ áby to zołtáwił temu ná potym/ który łie Bogu podobáć będye. *BielKron* 79v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

3. Położenie, sytuacja (często materialna); życie, istnienie [może pochodna od „mieć się”] (59) : widzác ludzki błád y krotkie tu mienie/ Wroćileś łie łkąd wiedzilez pierwłze pokolenie [*tj. umarłes*]. *SzarzRyt* D4v.

W charakterystycznych połączeniach: krotkie mienie; dawca mienia, szczęśliwość; głod na mienie; mienia nie zajźrzeć, oczekiwać, pilnować, pożądać, szukać, użyć; przyść (przychodzić) k(u) mieniu (2); mienie łowić, miłować, obiecować; frasować się o mienie, starać się; przywieść w mienie; mieniem rządzic, zabawić się.

Zwrot: »trápic jak złe mienie« (1): Vlecz prołzę me łumnienie Boć mię trápi/ iák złe mienie. *MWilkHist* I.

Wyrażenia: »ku dobremu mieniu chciwy« (1): tákże też trudno ielt/ ludzióm nádęthym/ á ku dobremu mieniu chciwym/ mieyłtác dołtác w łpokoyńey Rzeczyłpolitéy zacńego. *OrzQuin* C2.

»dobre, lepsze mienie« = *dostatek, pomysłność, powodzenie, zaszczyty, szczęście, zadowolenie* (49 : 1): Anoć potym przemienieniu [*tj. po łmierci*]/ Przychodzą k dobremu mieniu: Włzyłcy mężowie cnotliwi/ Ktorzy byli łpráwiedliwi. Abowiem w drugim żywoćie/ Nie niewiedzą o kłopoćie *BierEz* O3v, O2; *BierRozm* 13; *LibLeg* 8/133; *RejRozpr* A3v; *RejJóz* E8v; *RejKup* d3v; *MurzHist* N, V3; Bo y łławá y Páńłka łáłká łpełná będye/ Poczćiwość/ dobre mienie/ ogárnie cie włzędzye. *RejWiz* 192v, 13v, 37v, 60v, 157v; *RejZwierc* 124; *BielKron* 244; *OrzQuin* G4v; A wzdycháiac począł włpominác ná pirwą dołtoyność w ktorey był [...]. Y ku niemu łtał łie głos rzekác: Eułtáchi miey dobrą nádzieię bo przydzielez záłie rychłó ku pirwey ćci twey y dobremu mieniu *HistRzym* 130; *RejPos* B2; *RejZwierc* 30v, 178v, [213]; *RejZwiercTrzec* Aaa2v; byś wierzyłá/ iłz corká twoiá żyie/ nigdybyś fię o iey lepłze mienie nie fráłowáłá. *SkarŻyw* 196, 22, 115, 125, 200, 268, 493; *KochFr* 61; *ArtKanc* O15; *BielRozm* 10; Ale ten żywot my naleplzy mamy/ W ktorym namnięy fráłownych trółk znamy: Iákis ty ználazł z Bożęgo przyźrzenia/ Pełen czci/ chwały/ y dobręgo mienia/ Zwyćiełtwá/ złotá *ZawJeft* 27, 16, 24; *SkarKaz* 85a, 246a; *CzahTr* L4v; áno záłłonioné Rzeczy przyłzłé nád námi łą/ y w zápomnieniu/ Y zá cyfrę ie mamy/ w náłzym dobrym mieniu. *GosłCast* 24; kto tylo poiedynkowe dobre mienie miłuię/ á o łpolłite niedba/ [...] zginác muái. *SkarKazSej* 676b, 658a, b, 675a, 694b. Cf »ku dobremu mieniu chciwy«, »dobre mienie doczełne«, *Szereg*.

»dobre mienie docześnie« [szyk 1 : 1] (2): Tákowyc ieft koniec wżytkich niewiernikow po tym doczełnem dobrem mieniu. *BibRadz* I 441b *margin*; *SkarKaz* 637a.

»szczęśliwe mienie« (1): ty okiern śwym nieuchronionym Nędzniká vpátruiefz pod dáchem złoconym. A vbożłzym niezayżrzyłz łzczęśliwego mięnia *KochTr* 9.

»mienie świeckie« (1): A wśfakoż łzczęśliwołcz vcżinku łłlachetného znakomitłfá ieft w páńłtwie/ a w łłzczęłliwołci mieniá łwiczkięgo. *ForCnRWiet* Av.

»złe mienie« = *nędza* (1): *MWilkHist* I *cf* *Zwrot*.

Szereg: »dobre mienie, (i) szczęście« [szyk 1 : 1] (2): *SkarŻyw* 259; Y bywa tákowych wiele/ ktorzy wżytko łzczęłcie łwe/ wżytko dobre mienie ná nádziei drugich ząwiefzáią *Phil* H3.

Przen: *Zbawienie* (5) :

Wyrażenia: »dobre mienie« (4): á cięgni łie zá oycem śwym niebiełkim/ który łie łtára o wychowánie twoie/ y o wieczne dobre mienie twoie *RejZwierc* 178v, 178v; *SkarŻyw* 1, 532.

»wieczne, niedocześnie (dobre) mienie« [szyk 4 : 1] (4 :1): *RejZwierc* 178v [2 r.]; *SkarŻyw* 1, 532; Bo iełli cięłefnych potrzeb łam łobie człowiek bez pomocy drugich dołtác nie może: dáleko więłtzą ma łłábołć ná duchownych potrzeb wiecznego mienia dołtawánie. *SkarKaz* 633a.

Synonimy: 2. *bogactwo, majątność, mienie, skarb*; 3. *kondycja, stan, szczęście, szczęłliwołć*.

Cf 2. **MIANO, MIEĆ, MIEĆ SIĘ, [NIEMIENIE]**